

никак не се чуе²⁵. В този период и училището в Банско е във възход, с над 250 ученици при учителите Атанас Кръстев и Никола Попфилипов²⁶.

От страниците на в. „Македония“ мнозина дописници ревностно пропагандират идеята за отваряне на български училища в Македония, ако е възможно във всяко село. Изтъква се значението на обучението на роден език, като средство за запазване на българската народност, „като най-правият път към просвещението“²⁷.

Засиленото българско просветно движение среща все по-силна съпротива от страна на гръцките духовници. Преследвани са българските учители и в селата. През 1869 г. Тиквешкото с. Ватоша за пореден път остава без учител, тъй като гръцкият митрополит Йеротей прогонва шестима даскали: „учителят Георги Милетич е изпъден от два месеца. Гъркоманите ся радват, а ние въздишаме“, се жалват жителите на селото в дописка до в. „Македония“²⁸. Учителят Милетич е хвърлен в затвор по внушение на гръцкия владика и търси съдействие за освобождаването си от редакцията на в. „Македония“. Митрополит Йеротей не позволява българин да преподава и в струмишкото училище. Жителите на града се оплакват, че „никой български учител не се наема да стъпи в Струмица“²⁹.

Истинска борба за запазване на двете български училища (мъжко и девическо) в Крушево водят църковно-училищните настоятели, преодолявайки противодействието Охридския гръцки владика Мелетий. Четиримата училищни епитропи развиват мащабна дейност по набавяне на средства за учебното дело и уговарят за учител Иван Шумков³⁰.

Трудностите, пред които е изправено учебното дело в Македония, не убягват от вниманието и на Марко Балабанов, който в дописка във в. „Право“ през лятото на 1871 г. съобщава: „зная твърде добре, че в някои места в Македония, особено поради разните клевети и хитрувания на висшето гръцко духовенство, българските училища се намират всякога при гражданските власти..., а често и учителите стават невинна жертва на речените клевети и хитрувания“³¹. Цариградската гръцка патриаршия, която считала своята власт в Македония за неоспорима и непоклатима, подкрепена от крайни гръцки националисти, води безскрупулна борба срещу българската просвета. През 70-те години на XIX в. гоненията на български учители не рядко завършват с физическа разправа, дори и убийства. В. „Македония“ алармира, че през 1872 г. в Серес е убит българският учител. Покушения и убийства на български учители има и в Костурско. Чрез влиянието си пред турските власти виновниците избягват от правосъдието³². От Битоля пишат до в. „Свобода“ през 1871 г. за подозренията, че гръцкият Костурски владика изпратил наемник